

OPVOEDING

Der grundlegender Fehler von Vätern besteht darin, von ihren Kindern zu erwarten, dass sie ihnen Ehre machen.

Bertrand Russell.

Ich fürchte, unsere allzu sorgfältige Erziehung liefert uns Zwergobst.

Lichtenberg.

Kinder und Uhren dürfen nicht beständig aufgezogen werden, man muss sie auch gehen lassen.

Jean Paul.

APHORISMEN

Enkele medewerkers van de z.g. Internationale Arbeitskreis Sonnenberg hebben een bloemlezing van goede aphorismen uit de wereldliteratuur – waaronder veel van hedendaagse schrijvers – samengesteld.

De titel luidt: *Gedankenlosigkeit tötet*.

De tekst is niet vertaald, omdat anders misschien iets van het aroma verloren gaat. Wie moeite met het Duits heeft, mag het zelf vertalen.

De heer drs. H.W. v. Sassen heeft er enkele uitgezocht die de Individualpsycholoog dadelijk „herkent” en misschien graag bij de hand heeft. U vindt ze in *dit* en de *drie vorige nummers* van het „Mededelingenblad”.

De volgende cursisten hebben verzocht om het lidmaatschap:

Mevr. G. Meier, maatschappelijkwerkster, Amsterdam.

Mevr. A.B. v.d. Storm-Meijmen, Ambt. bij de Gem. Soc. Dienst, Amsterdam

Mej. E.J. Bruyn, directrice kinderherstellingsoord, Egmond aan Zee.

Mevr. C.M. Rottenberg-Sulzer, huisvrouw, Amsterdam.

Heer G. Anderson, copywriter, Heiloo.

Mej. D. Klerk, lerares N.O. Amsterdam

Heer A. Vijselaar, bouwkundige, Zwolle.

Mej. W. Bot, bedrijfsmaatschappelijk werkster, Amsterdam.

De bijeenkomsten van het verenigingsjaar 1965/1966 zullen gehouden worden te Amsterdam op de zaterdagen:

25 september	30 oktober	27 november
29 januari 1966	26 februari	26 maart Deze laatste te Utrecht.

ADRESWIJZIGING:

Mej. M. Roijer naar Willem van Aelststraat 7^{III} Delft.

MEDEDELINGENBLAD

van de

NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR

INDIVIDUALPSYCHOLOGIE

15e JAARGANG

september 1965

Redactie: J.A. Delhez, Oosterbeek.

J. Vinkenborg, Bilthoven.

Redactieadres: Mevrouw L.M.C. Richard-Stuurman,

Pippelingstraat 60, Den Haag.

Telefoon 68 34 22.

DR. P.H. RONGE 80 JAAR

Reeds verscheidene keren mocht ik Dr. Ronge bij bijzondere gelegenheden toespreken of in een artikel in ons blad huldigen.

Zo vond ik in het oktobernummer van 1955 terug wat ik schreef toen Dr. Ronge op 8 oktober van dat jaar 70 jaar werd. Ik kondigde daar zelfs aan dat ik op zijn tachtigste verjaardag eens niet de nadruk zou leggen op zijn geleerdheid en wijsheid, maar op een andere zijde van zijn persoonlijkheid n.l. die van de charmante gezelschapsmens.

Dat doe ik nu dus en wel met dezelfde overtuiging, waarmee ik het toen aankondigde. In hetzelfde nummer lees ik ook hoe Dr. A. Müller in zijn slotwoord van de Internationale Zomercursus in Oosterbeek onthulde, dat zijn voorstel om deze conferentie in Nederland te houden bedoeld was als hulde aan de toen 70-jarige Dr. Ronge. Aan het eind van zijn toespraak zei hij „We veroordelen Dr. Ronge om levenslang tot de onzen te behoren”. Nu onze erevoorzitter 80 jaar wordt, zou ik me graag nog eens bij deze „veroordeling” willen aansluiten.

Hoezeer we het als een groot verlies beschouwen dat Dr. Ronge zijn werk aan de cursus heeft beëindigd, het zou onredelijk zijn dit niet met dankbaarheid voor zijn veeljarige arbeid te accepteren.

Maar we hopen wel dat Mevrouw en Dr. Ronge nog vele jaren onze maandelijksse bijeenkomsten zullen bezoeken, want als zij — wat zelden gebeurt — eens een keer ontbreken, hebben we het gevoel dat „de onzen” er niet zijn en we eigenlijk de vergadering nog niet kunnen beginnen.

Namens ons allen wens ik Dr. Ronge samen met Mevrouw Ronge nog vele jaren goede gezondheid en veel geluk toe.

G.H. van Asperen.

Gaarne laten we hier de brief van Mevr. Heyligers volgen, die zij schreef als reactie op het haar aangeboden erelidmaatschap:

Amersfoort, 17-6-1965.

Zeer geacht Bestuur,

Eindelijk zal ik dan de gelegenheid nemen om aan mijn gevoelens van dankbaarheid toe te geven en U allen hartelijk dank zeggen voor het mij aangeboden erelidmaatschap.

Zij, die met mij samengewerkt hebben, weten wel dat de voldoening voor mij lag in het werk voor de Werkgemeenschap — en als ik dus op de jaren terugkijk, kan ik U zeggen, dat de eerste kennismaking met de gedachten van prof. Alfred Adler me zo boeide, dat ik als het ware er naar toe werd getrokken en dat ik toen een kring van mensen mocht ontmoeten, die mij in staat stelde om dieper kennis te maken met deze gedachten. Daarvoor ben ik vooral dr. Ronge, veel dank schuldig, die mij onbewust de gelegenheid ertoe gaf. Ik heb het zeer op prijs gesteld, dat de algemene voorzitter, de heer van Asperen met mevrouw naar de Harskamp kwamen om de aardige brief te overhandigen met een mooie bloemengroet.

De drukte van onze verhuizing, de omstelling betreffende het nieuwe dat ons te wachten stond, een ongesteldheid van mijn man, die de maand mei duurde, zijn schuld aan mijn late reactie.

Mijn man verzoekt mij om U allen te zeggen, dat hij zeer waardeert de goede tijd, die wij beleefd hebben door en met de Werkgemeenschap, die wij een steeds groeiende en bloeiende toekomst toe wensen.

Met hartelijke groeten Uw
M.A. Heyligers—van der Sijp.

DE KLEINE GROEP EN „SOCIAL GROUPWORK”

Voordracht van drs. P.W. Windels, arts voor psychotherapie te Driebergen, gehouden op 27 maart 1965 te Utrecht.

3. een op psychotherapie geïnspireerde behandeling, welke tot verheldering moet leiden.

Alle drie behandelingen zijn gericht op de sociale relaties van de client nu. Het m.w. is zeer actueel bezig, het laat het verleden van de client voor een groot deel rusten.

Niet alleen de individuele gesprekken zijn belangrijk, ook die welke gezamenlijk met de betrokkenen of zelfs met het gehele gezin gehouden worden (Family case).

Een andere mogelijkheid is het samenbrengen in een groep van client met een zelfde soort moeilijkheden. Steeds weer blijkt, dat men van elkaar veel leert en aanneemt. Vanzelfsprekend heeft de m.w. voor deze groepsbehandelingen ook andere kennis nodig dan voor het individuele werk. De ontwikkeling van het m.w. gaat duidelijk in de richting van een stuk groepswork. De oude doelstelling blijft daarbij van kracht, nl. dat de mensen in het eigen groepsverband weer zo goed mogelijk gaan functioneren. Tenslotte legt mevrouw Meijer de nadruk op een inbreng van de kant van het maatschappelijk werk in de community organization en social planning, waarbij het echter een bezwaar is, dat veel m.w.'s nog teveel detail werkers zijn.

M/K

VRIJHEID EN VERANTWOORDELIJKHEID

Freiheit bedeutet Verantwortung. Darum fürchten sie die meisten Menschen.

Shaw.

Freiheit ist wertlos, wenn sie nicht auch Freiheit zu irren bedeutet.

Gandhi.

Es ist so bequem unmündig zu sein.

Kant

Freiheit ist immer gefährlich, aber sie ist das Sicherste was wir haben.

Harry Emerson Fosdick.

EERZUCHT EN IJDELHEID

Er war sehr eitel darauf nicht eitel zu sein.

Kurt Tischolski

Ehrgeiz führt Menschen oft dazu, die niedrigsten Arbeiten zu verrichten; der Aufstieg wird dann in der gleichen Stellung wie das Kriechen durchgeführt.

Jonathan Swift.

aanpassing aan het milieu als hoofddoel gaat stellen. Men dient echter te bezien of het maatschappelijk milieu van de client, en misschien de gehele maatschappij, niet mede aangepast dienen te worden. Dan begeeft men zich ten dele buiten het terrein van het individuele werk en komt men terecht op het gebied van het culturele werk.

Maar ook de individuele werker moet oog hebben voor feilen en leemtes van de maatschappij.

ad B. De sociaal psychologische benadering van de relatie maatschappelijk werker - client:

Deze relatie van twee mensen betekent een groep, welke te benaderen is vanuit de psychologische kant, waarbij factoren van afhankelijkheid, beïnvloeding, ego-versterking enz. gelden.

Deze kant wil spreekster terzijde laten.

Bij de sociaal psychologische benadering rijst direct de vraag, wie in deze kleine groep de leiding heeft, wie het doel stelt en wie de mate van onderlinge band bepaalt.

De beantwoording ligt niet direct voor de hand, want zodra er sprake is van een groep, heeft elk lid zijn eigen inbreng en eigen verantwoordelijkheid voor het groepsgeheel. In deze relatie zou gesteld moeten worden, dat de client zelf een zo groot mogelijke verantwoordelijkheid heeft. Het doel van het contact is immers, dat de client tenslotte zelf verder komt en de leiding over het eigen leven in de hand kan nemen.

Dit leert hij o.a. in de relatie. De m.w. heeft wel de leiding, doch slechts op grond van haar kennis en op grond van een stuk verantwoordelijkheid, dat hij op zich genomen heeft (let wel: niet *over* maar *op* zich genomen, want de client houdt zijn eigen verantwoordelijkheid).

De m.w. maakt het behandelplan, doch niet zonder de client daarin zoveel mogelijk te laten delen.

Mocht de client daartoe aanvankelijk niet in staat zijn, dan geeft de m.w. hem vertrouwen en veiligheid.

De relatie moet zo worden opgebouwd, dat de betrokken partij in eigen sociale relaties weer verder kan.

ad C. Een aantal behandelmethoden van het m.w.

1. de ondersteunende behandeling.
2. de milieubehandeling, d.w.z. het activeren van de krachten, die in het milieu van de client werken.

Deze voordracht, zegt de heer Windels, kan slechts een vluchtige kennismaking zijn, daar het onderwerp zelf, stof voor diverse voordrachten bevat. Kennis van groepen en het werken ermee moet als zeer belangrijk beschouwd worden, waar iedereen toch in hoge mate bepaald werd in denken, doen en smaak door de groep en speciaal de kleine groep waarin we leven. Met „de kleine groep” wordt die bedoeld, waarin men elkaar kent van face to face, die uit nauwe relaties bestaat met veel communicaties. De eerste en meest bekende vorm is de gezinsgroep, die bij uitstek haar stempel op de leden heeft gedrukt. De mens heeft altijd behoefte getoond om in groepen te leven. Men moet zich dat echter niet te formeel voorstellen, ook een werkgroep of een groep van collega's geldt als zodanig.

Sterke beïnvloeding van een groep is pas mogelijk door de persoonlijke relatie. *De emotionele relatie is het hart van de zaak waarzonder men niets beginnen kan.*

Of men al psychotherapie beoefent, case-work of maatschappelijk groepswork wilt doen, vóór al zal men een emotionele relatie tot stand moeten brengen, wil men zich aan een poging tot verandering van iemand wagen. Deze relatie zal dan bovendien van een bepaald karakter en kwaliteit moeten zijn.

Hoewel iedereen theoretisch van deze eenvoudige zaken op de hoogte is, komt men er in de praktijk maar al te dikwijls toe onmiddellijk met de behandeling te beginnen.

Vraagt men zich dan af, waarom deze niet gelukt, dan blijkt het meestal de relatie te zijn waarop men vastgelopen is.

Centraal staat dus de relatie in de kleine groep, die de mensen gunstig - maar ook ongunstig - doet veranderen.

Als uitgangspunt kunnen we de kleine groep nemen, die we in onze herinnering hebben. Het invoelen brengt ons hier nader, dan een beperkt intellectueel begrip.

Bij de vraag, waarom sommige groepen aantrokken, andere afstootten, of, zo we er al begonnen, weer verlaten werden, komen de volgende punten naar voren:

1. De sfeer.

Wat „sfeer” precies inhoudt, valt moeilijk te bepalen.

Ze kan warm of koud zijn, heeft iets te maken met gelijkgezindheid, smaak, interesse, hartelijkheid, welke laatste toch soms bijzonder voorzichtig gedoceerd dient te worden (bv. bij thuisloze zwervers, die voor te grote hartelijkheid terugschrikken). Verder behoort tot „sfeer” dat men zich zelf kan zijn, voor zijn mening kan uit komen, niet op de tenen hoeft te gaan staan, kortom dat men zich veilig voelt.

Abusievelijk meent men dat emotionele veiligheid slechts bij neurotici thuis hoort, maar het is een basisbehoefte van de mens, welke men niet straffeloos kan verwaarlozen.

2. Men voelt zich niet thuis in groepen met totaal andere normen en doelstellingen.

Velen vinden het prettig dat het in een groep democratisch toegaat, dat men zich kan uiten, medezeggenschap heeft en dat men erkend wordt. Ook deze *erkenning* is een normale basisbehoefte. Bij de neurotische mens echter is dikwijls van overtrekking sprake.

In sommige groepen is de leiding autoritair, waardoor men zich zelf niet kan zijn. Men raakt geïrriteerd, zonder overigens een autoriteitscomplex te hebben. Het is nl. een gewoon verschijnsel dat onder te autoritaire leiding vormen van agressie ontstaan, welke op elkander reageren.

Afwezigheid van leiding daarentegen, kan een gevoel van onzekerheid geven, wat vooral bij kinderen en jonge mensen een gevoel van onveiligheid met zich meebrengt.

3. De aanwezigheid van een „wij-gevoel” is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van een groep.

Wanneer een groep als los zand aan elkaar hangt, zegt het je niet veel. In te grote groepen, waarin minder intense relaties ontstaan dan in de kleinere komt dit gemakkelijk voor.

4. Geaccepteerd worden, wat niet wil zeggen dat ieders gedrag goedgekeurd dient te worden, maar dat men als mens geacht en geaccepteerd wordt.

Deze eenvoudige punten, aan ieder bekend, vormen de kern van de zaak. Merkwaardig is, dat ze desondanks verwaarloosd worden.

Eerst moet men ze min of meer „ontdekken”.

En evenzo heeft men de kleine groep ontdekt.

Natuurlijk zijn er altijd mensen geweest, die intuïtief geweten hebben, hoe met een kleine groep moest worden omgegaan, maar het is pas de laatste 30 jaar en vooral in Amerika, dat men zich er mee is gaan bezighouden.

Vooraf sociaal-psychologen hebben belangrijke bijdragen geleverd.

Misschien dat juist de opkomst van de grote organisaties, die niet aan de genoemde menselijke behoeften konden voldoen, een rol gespeeld heeft bij de ontdekking van „de kleine groep”.

Een der eerste onderzoekingen werd door Mayol (1) in een fabriek voor electr. apparaten gedaan en heeft 8 jaar geduurd (1924-1932). Het doel was te onderzoeken hoe veranderingen in werkomstandigheden zouden kunnen leiden tot verbeterde prestaties.

Zo ging men bv. na of verandering van licht de productie zou beïnvloeden. Op zeker moment deelde men de werkers mee: „Morgen hebben jullie beter

- d. de m.w. moet er voor waken, de client niet uit het eigen milieu te tillen, doch voorhanden mogelijkheden onderzoeken en benutten.
- e. kennis van de sociale structuur van het gezin.
- f. kennis van normen en gewoonten in diverse milieus en acceptatie van de eigen waarden van de client.

Enkele verduidelijkingen van het bovenstaande:

- William Foot Whyte in zijn boek: *Streetcorner Society*, wijst erop, dat de streetcorner jongens de nadruk leggen op kameraadschap, terwijl de middenstandsjeugd individuele capaciteiten meer waarderen, en het vooruitkomen in de wereld.

- De huwelijksstabiliteit is verschillend in de onderscheiden maatschappelijke lagen. (Waarmee nog niets is gezegd over de kwaliteit van de huwelijksband). In de hoogste kringen zijn de huwelijken in de regel stabiel. Bij hen, die promotie maakten, is de huwelijksstabiliteit minder groot. Zij zijn als het ware lid van twee verschillende groepen: een „membership group” en een „reference group”. In hun nieuwe milieu voelen zij zich vaak nog onzeker, terwijl de steun van het oude milieu verloren is gegaan.

Bij de middenstand vindt men een enigszins gesettelde groep met een vrij strenge en starre moraal. Echtscheidingen passen hier niet.

Treden ze op, dan verliezen de betrokkenen gemakkelijk de steun van hun „membership group”.

Bij de laagste maatschappelijke klassen kan men opmerken dat veel meer van de huwelijken door echtscheiding ontbonden worden.

Wellicht ten overvloede: het behoort niet tot de taak van de m.w. om de client te gaan moraliseren, maar wel om hem op de gevolgen te wijzen, die er in zijn milieu voor de hand liggen.

- In de verschillende milieus bestaan er verschillende opvoedingspatronen.

Voor de m.w. is het in de relatie met de individuele client van grote betekenis om zijn SOCIALE UMWELT te kennen, bevattende het eigen levenspatroon, de gestelde ideaalbeelden en datgene waarop de belangstelling zich richt. De m.w. vraagt zich af of de client al dan niet in zijn groep past (zowel objectief als subjectief), of de individuele en groepsinteressen overeenkomen en of er mogelijkheden tot grotere aanpassing bestaan. Bovendien vraagt hij zich af of allerlei zaken binnen de groep de client mogelijkerwijs uit zijn evenwicht brengen omdat ze strijdig zijn.

Wordt bij diagnose en behandeling op bovenstaande wijze de sociale kant naar voren geschoven, dan dreigt het gevaar, dat de maatschappelijk werker

liefdadigheid, die van de sociale krachten, die mede oorzaak waren van de veel voorkomende armoede, weinig wilde weten.

Langzamerhand kreeg het maatschappelijk werk een meer wetenschappelijke basis, met name onder invloed van de psycho-analyse. De laatste jaren zijn ook de sociale wetenschappen van grote betekenis geworden voor het maatschappelijk werk.

ad A. Sociale factoren, waarmee de m.w. rekening moet houden:

Het maatschappelijk werk veronderstelt een *relatie*. Om tot een *diagnose* te kunnen komen moet men inzicht hebben in de sociale factoren in het leven van de cliënt. Op grond van de diagnose wordt een *behandelplan* samengesteld. Relatie, diagnose en behandelplan vormen zich niet achtereenvolgens maar komen min of meer gelijktijdig, in samenhang, tot stand. Men begint zich af te vragen: „Wat weten we van deze cliënt? Wie is hij? Wat zijn zijn moeilijkheden?” Daarna vraagt men „Wat kunnen we gaan doen?” Wanneer na verloop van tijd dezelfde vragen weer gesteld worden, volgt nog een derde: „Klopt het behandelplan nog of moet het worden herzien?”

In de eerste contact periode staat het vormen van de diagnose op de voorgrond, in de tweede het behandelen, doch nooit ontstaat het één zonder het ander.

Enkele sociale factoren, die voor de diagnose en de behandeling van betekenis zijn:

1. In de relatie client - m.w. ontmoeten twee milieus elkaar. Beide treden in het milieu van de ander binnen, waarbij de eerste het gevoel moet krijgen in de ruimere wereld van de m.w. begrepen te worden.
2. De m.w. heeft daartoe behoefte aan kennis van allerlei factoren, welke bij de cliënt een rol kunnen spelen. Maar het gaat niet om kennis alleen: de m.w. moet vooral flexibel en genuanceerd zijn.
3. De m.w. moet in het contact niet met een eigen oplossing komen voor de moeilijkheden van de cliënt, doch moet proberen de client zijn eigen weg te laten vinden.
4. De m.w. moet de wereld van de cliënt kennen.
 - a. de wereld van ieder mens is een eigen wereld.
 - b. iedere cliënt maakt deel uit van meerdere sociale groepen, waarin hij een bepaalde rol speelt. Zo ook de client.
 - c. de maatschappelijk werker moet hierbij aansluiten. Bij het ontbreken van sociale groepen moeten er wegen gezocht worden om de client te helpen nieuwe relaties aan te gaan.

licht”, maar men veranderde aan het licht niets. Desondanks werd er beter gewerkt.

Men leerde hiéruit dat *niet de verandering zelf*, maar de *opvatting* ervan voor de mensen beslissend was.

Bij dit onderzoek werden tenslotte 20.000 arbeiders geïnterviewd, een enorm grote prestatie. Ook hier bleek dat de *instelling van de mens* de beslissende factor was bij de productie.

De eerste onderzoekingen van de „kleine groep” hebben voornamelijk in het bedrijfsleven gelegen. Men ontdekte er de *informele groep*.

Formele groepen zoals afdelingen, werkploegen e.a. zijn in het bedrijf bekend, maar kris kras daar door heen lopen *eigen groepen* met eigen maatstaven, welke beantwoorden aan de behoefte aan contact en gemeenschap. Men had dus deze *kleine informele groepen* ontdekt en bemerkte dat zij een enorme macht uitoefenden.

Aanvankelijk heeft men ze bestreden, maar afgezien van het ondemocratische van deze handelwijze, bleek dat een hopeloze zaak te zijn.

De enige mogelijkheid was om met deze informele groepen zelf te gaan werken, beginnende met de erkenning van de leiders.

Dit was echter niet eenvoudig, waar de neiging bestond om deze groepen „klieks”, „saboteurs” enz. te noemen.

Begonnen moest worden met hen te erkennen als een bestaand feit, en hen te accepteren, t liefst met niet te veel tegenzin.

Drs. Windels gaf andere, zeer interessante voorbeelden van onderzoek o.a. uit de kledingindustrie, bij voedselvoorlichting voor huisvrouwen en bij bouwvakkers, betreffende het neerleggen van het werk bij slecht weer. Voor alle soorten groepen gelden bepaalde wetten, of deze het bedrijfsleven gelden of bv. het buurthuiswerk.

Het maken van een sociogram over de verhoudingen in groepen is bij ons reeds bekend, evenals de grote rol die het type van leiderschap speelt.

(Oldendorf geeft uitvoerige beschrijvingen van experimenten in zijn boek, blz. 162).

Over het algemeen blijkt dat in democratisch geleide groepen meer gemeenschapsgevoel, meer spontaniteit, meer vriendschap heerst. Toch zou men niet domweg elke groep democratisch kunnen leiden. (Denkt men hierbij bv. aan het leger).

In het bedrijfsleven is dit een van de grote discussiepunten geworden. Waar en wanneer moeten we democratie toepassen.

Vervolgens besprak drs. W. iets over de toepassing.

Als eerste moet opgemerkt worden, dat het werken met groepen niet onder te brengen is in een bepaald beroep.

Verder zijn er enkele basisprincipes, die vrijwel voor iedere groep gelden. Voorbeelden zijn genomen uit het SOCIAL GROUPWORK (in Nederland „groepwerk” genoemd, in Duitsland bekend onder de naam van Gruppen-paedagogiek). Nederland is het meest van alle Europese landen Amerikaans georiënteerd.

Het „groepwerk” is een methodische, bewuste doordachte manier van werken, waarbij kennis verondersteld wordt van groepen en mensen, waarop afwisselend het accent gelegd wordt.

Het wordt speciaal toegepast op kleine groepen waar de interactie, de wederkerige beïnvloeding, zo sterk is.

Het zijn juist de emotionele relaties, die de groepsleden kunnen doen veranderen.

Wie met groepen wil werken, moet dus leiding geven aan deze wisselwerking. Hij moet de relatie zodanig kunnen beïnvloeden of hanteren, dat het nuttig is voor de individuele ontplooiing.

Het doel moet zijn: de mensen speciale doelgerichte groepservaring te laten opdoen.

Een parallel vindt men in de geneeskunde, waar het eveneens vooral gaat om de correctieve emotionele ervaring, die men kan opdoen met één enkel mens, in het case-work of individuele psych. therapie. Dit kan echter ook opgedaan worden in de groep. Ook daar kan men bepaalde ervaringen laten beleven, die heilzaam kunnen zijn voor een groepslid, zoals het verwerken van persoonlijke problemen, maatschappelijk beter kunnen functioneren enz.

Om te beginnen vraagt dit van de groepsleider om de groepsleden te accepteren zoals ze zijn in hun interesse, niveau, vaardigheid en kennis.

Vervolgens moet de leider rekening houden met de psychische basisbehoeften van de mens, zoals veiligheid, erkenning, acceptatie, warmte, expressie van emotie, behoefte aan zelfstandigheid en medezeggenschap en behoefte aan avontuur d.w.z. het opdoen van nieuwe ervaringen.

Men zou van het groepswerk kunnen zeggen dat het een deskundig gebruiken is van de krachten in de groep en het individu, d.m.v. *gesprekken* en *activiteiten*. Hierbij wordt de *informele houding* beklemtoond.

Prof. dr. Rümke wist de wenselijke houding kernachtig uit te drukken in de slagzin: „Maximale toenadering met behoud van distantie”.

Tot besluit gaf drs. Windels enige voorbeelden uit de door hem aanbevolen boeken, te weten:

- 1) „Werken met groepen” (uitgave v.d. R.K. Nationale Stichting voor Bijzonder Gezins- en Jeugdwerk te Utrecht, populair geschreven met vele voorbeelden)
- 2) „Een dozijn is meer dan twaalf” Uitgave J.H. Kok. — Kampen.
Theoretische Inleiding.

Centraal Planbureau geeft aan dat in 1970 circa 6600 maatsch.werkers nodig zullen zijn. Dat is het dubbele van het huidige aantal.)

5. Het Maatsch.werk krijgt een andere positie in de maatschappij.

Voorop staat niet meer de verzoening met de maatsch.orde, doch het zich mede verantwoordelijk voelen voor het wel en wee van de maatschappij.

Het gaat niet om deze speciale individu alleen, doch tevens zal er gelet moeten worden op mogelijke structuurfouten in de maatschappij.

Het is van belang, dat er methodes ontwikkeld worden om het verband aan het licht te brengen tussen deze structuurfouten en de individuele noden.

6. Tenslotte heeft het Maatsch.werk een eigen discipline, een eigen identiteit, welke echter steunt op een veelheid van inbreng uit diverse wetenschappen en daarom zal het multidisciplinair georiënteerd moeten zijn. (psychologie, sociologie, paedagogie enz.)

Het Maatsch.werk ontwikkelt eigen methoden van hulpverlening. Men spreekt wel van een „Science based art”.

Aan de SOCIALE ACADEMIE worden slechts mensen voor de practijk opgeleid. Om te kunnen handelen, moet er voortdurend toevoer zijn van wat er wetenschappelijk gevonden wordt.

Hiermede heeft de heer Behrend ons in zijn voordracht de tendensen laten zien, die er in het huidige maatsch.werk gaande zijn.

Alles is in beweging. Men beleeft een overgangsfase met allerhande spanningen en frustaties, maar ook met al het enthousiasme van dien.

2. HOE KOMT DE MAATSCHAPPELIJK WERKER AAN ZIJN BEHANDELPLAN? Voordracht van mej. Chr. Meijer.

Mej. Meijer meent, dat de psychologische kant van het onderwerp voor ons gezelschap ten dele al wel bekend zal zijn. Daarom wil zij de nadruk leggen op de sociale aspecten, met name:

- A. De sociale factoren, waarmee de maatschappelijk werker rekening moet houden.
- B. De sociaal psychologische benadering van de relatie maatschappelijk werker — client.
- C. Een aantal behandelmethoden in verband met het voorgaande.

Mej. Meijer schetst hoe het maatschappelijk werk is voortgekomen uit de oude

Dit geldt voor de opvoedingssituatie, de huwelijkssituatie, de mens als bejaarde, als gehandicapte, als gerepatrieerde enz. enz.

De tendensen, voortvloeiende uit deze nieuwe visie op het hedendaags maatsch.werk zijn in het kort samengevat:

1. *Het Maatsch.werk betreft andere mensen.* Het zijn niet meer de „under-dogs”, niet meer de armen. Wel misschien de armen van geest, maar deze worden in alle lagen der maatschappij gevonden.
2. *Er zijn andere invalspoorten.*
Het is niet meer in de eerste plaats de materiële nood, die invalspoort voor de hulpverlening zal zijn.
Op vele terreinen van het maatschappelijk leven zal men oog dienen te krijgen voor de „mens-in-relatienuod”. Bijv.: Naarmate de artsen meer oog krijgen voor de psycho-somatiek, zal ook het maatsch.werk samen kunnen gaan spelen met de artsen.
Reeds nu bestaan er enige projecten, waarbij huisartsen samenwerken met maatsch.werkers.
Evenzo zal bv. een accountant op kunnen merken dat een slechte balans op moeilijkheden in de gezinsverhoudingen kan duiden.
En waarom zou ook niet langs deze en soortgelijke kanalen het maatsch.werk haar entree kunnen vinden?
Eén en ander heeft tot gevolg, dat het maatsch.werk naar buiten een andere „image” zal moeten krijgen en wel door een goede aanpak van de public relations.
3. *Het Maatsch.werk heeft een andere ethos.*
Niet de maatsch.werker weet hoe het moet. Allen zitten als het ware in een labyrint, waar misschien de maatsch.werker net iets bovenuit kan zien. Het gaat echter om het gezamenlijk proberen vinden van een oplossing.
Dat betekent dat de maatsch.werker een geheel andere houding tegenover de mensen moet vinden, vertrouwen moet kunnen wekken en respect dient te hebben voor de persoonlijke zienswijze van de mens, terwijl tevens de geholpene moet weten, dat intimiteiten uit zijn leven, die hij moet vertellen om geholpen te kunnen worden, veilig zijn bij de maatsch.werker. Hier komt het probleem van het beroepsgeheim om de hoek kijken.
4. *Het Maatsch.werk trekt een ander soort werkers aan.*
Er zullen beroepskrachten moeten zijn i.p.v. de goedwillende sociaal voelende vrijwilligers, welke laatsten de beroepskrachten behulpzaam kunnen zijn. Aan hun kunnen deeltaken toegedacht worden. (Een prognose van de uitbreidingsbehoefte van het aantal maatsch.werkers volgens het

- 3) „Gruppen Pädagogik” Hans Schwalbach, 'n overzicht.
- 4) „Groepswerk” door G. Konopka; v Loghum Slaterus, een uitstekend leerboek.
- 5) Introduction to Groupdynamics; M. en H. Knowles.

R.—St.

De week-end conferentie in Kasteel Hoekelum te Ede op 29 en 30 mei 1965, had als thema: MAATSCHAPPELIJK WERK.

De voordrachten werden gegeven door stafdocenten van de Sociale Academie „De Horst” te Driebergen.

1. HUIDIGE TENDENSEN IN HET MAATSCHAPPELIJK WERK, door de heer E.E. Behrend.

Het begrip „maatschappelijk werk” heeft langzamerhand een andere inhoud gekregen. Het wordt veelal nog geassocieerd met armoede, domheid, a-sociaal-zijn, outcast enz. Daarbij denkt men zich een actieve drukdoende dame, die alles wel even zal regelen, voor elk probleem wel een oplossing heeft en de „under-dog” wel terwille zal kunnen zijn.

MAATSCHAPPELIJK WERK IS HULPVERLENING IN MAATSCHAPPELIJKE NOOD.

Spreker wil even stil staan bij het begrip NOOD.

Menselijk leed behoort bij het aardse bestaan. Men kan het lijden aanvaarden of er zich tegen verzetten.

Opmerkelijk is, dat door de eeuwen heen in de maatschappelijke ontwikkeling blijkt, dat steeds bepaalde vormen van leed aandacht gekregen hebben terwijl andere vormen in het geheel niet als nood werden gezien.

Een bekende figuur uit het maatschappelijk culturele werk heeft gezegd dat „leed pas een kwestie van ontevredenheid wordt en pas sterker als nood wordt waargenomen, als de remedie bereikbaar is” (drs. J.A. Stalpers: „De revolutie van de menselijke nood”).

Zodra er middelen zijn om het leed aan te vatten, ontstaan activiteiten om die „nood” te lenigen. Eerst dan wordt ze accuut en accepteert men ze niet langer.

Ter illustratie noemde de heer B. „het diakenhuismannetje” uit de Camera Obscura. Het leed van Keesje's angst, van zijn zeer persoonlijk existentiële beleefde angst om niet in z'n eigen doodshemd fatsoenlijk begraven te zullen worden, werd door de institutie van het Diakenhuis niet gezien. Het had bepaalde wetten, en daaraan was de individu ondergeschikt

gemaakt. Het persoonlijke leed werd door de hulpverlenende institutie niet gezien, wel echter door de enkeling, Hildebrand.

Zo'n enkeling was ook ds. O.G. Heldring, die oog had voor vele vormen van maatschappelijke nood en zich ook daadwerkelijk inzette om deze te lenigen. Hij kreeg o.m. bekendheid door de oprichting van tehuizen voor meisjes te Zetten.

Nochtans was ds. Heldring, ofschoon direct bewogen en met de wil tot hulp bereid, blind voor het feit, dat armoede een situatie is waartegen men zich zou kunnen verzetten en waartegen iets te doen zou zijn. Hij zei: „Armoede is Gods Wil. Er zijn armen en rijken, zij hebben elkaar nodig. Deze orde kan niemand omver werpen”. Er waren de socialisten voor nodig om het tegendeel met kracht naar voren te brengen.

We merken dus op dat nood door de tijden heen anders gezien, anders ervaren wordt en dat telkens andere noden centraal komen te staan.

Kinderproblematiek, kinder-verwaarlozing, werd bv. pas aan het eind van de vorige eeuw opgemerkt.

En hoe staat het met de *huwelijksnood*? Denken we bv. aan de film „Monde Cane” met de verwording daaromtrent. Maar is er thans enige neiging om t.a.v. deze groep mensen hulp te verlenen? Daarvoor is men nog volslagen blind.

En *opvoedingsnood*? Denkt men bv. hoe in bepaalde milieus de zindelijkheidstraining tot een brandend probleem kan uitgroeien, terwijl dit elders in ons land geen rol speelt en bijgevolg ook geen probleem vormt.

Het maatschappelijkwerk, toch sterk gebonden aan begrippen als armoede, criminaliteit, a-sociaal-zijn enz. en zich richtend tot de onderste lagen van ons volk, wordt gemakkelijk geassocieerd met *liefdadigheid*. „Het is goed dat het zo is, want waren er geen armen dan konden de rijken eigenlijk geen goed doen”. (Heldring). En wat moesten de rijken dan?

Ook moesten de armen dankbaar zijn voor de verkregen hulp. Een normerende hulpverlening bovendien, waarbij de betrokkene zich diende aan te passen aan het normenpatroon van de helper.

Er zijn voorbeelden te over. De dienst van sociale zaken bv. zal steun verlenen, maar . . . „dan zal u, mevrouw, toch niet meer in concubinaat kunnen leven met die m'nheer”.

Ook in de 30-er jaren nog, was het gebruikelijk dat de weeskinderen een uitzet meekregen, *mits* zij hun belijdenis deden. Enz. enz.

„De maatschappij roept corrigerende instituties op en maatschappelijkwerk is hulp, die verzacht en verzoent met de bestaande orde”, werd 10 jaar geleden nog door een socioloog beweerd.

Zo'n verzoening beoogde ook de armenwet van 1854.

Het was politionele hulp in die zin, dat de overheid eerst dan zou bij-springen wanneer de armoede zo groot was, dat er gevaar bestond, dat men zich tegen de maatschappij zou kunnen keren.

Maar de verbeterde wet van 1912 luidde: „Ieder mens moet geholpen worden op redelijk niveau van bestaan”, desondanks heeft het nog lang door-gewerkt dat maatsch.werk a.h.w. onze maatsch. orde in stand dient te houden. Vandaar dan ook dat groepen, die onze maatschappij vorm gaven, het maatsch.werk in leven geroepen en uitgevoerd hebben.

Dit gold voor een maatschappij, waarin de posities min of meer bepaald waren. Er was een leidinggevende, gezaghebbende instantie, die wist wat goed en wat verkeerd was en er was een groep die volgde. Alle dingen hadden in die maatschappij een plaats volgens een vast patroon. Thans is de maatschappij echter in een geweldige dynamiek gekomen, waarbij niets meer vast staat met gevolg dat we ons bijzonder onzeker voelen.

Bij de intermenselijke verhoudingen gaat het meer en meer om het persoonlijke geweten. „De sociale organisatie wordt steeds meer een aangelegenheid van het persoonlijk geweten” (Mannheim in „Diagnose van onze tijd”). Bij Erich Fromm vinden we, dat de tussénmenselijke verhoudingen op solidariteit i.p.v. autoriteit berusten d.w.z. dat ieder persoonlijk verantwoord is voor die verhouding.

Zo zien we dat de mens op zichzelf teruggeworpen wordt. Telkens staat hij voor een nieuwe keuze. Hij moet in volkomen innerlijke vrijheid relaties aangaan en durven aangaan. Geen enkele norm zegt hem, hoe hij zich in die relatie moet gedragen. Alle normen zijn in beweging. „Iedere ontmoeting draagt in zich het risico van het échec, dat ons naar de eenzaamheid drijft”, zegt Fortman.

Ook de hedendaagse literatuur probeert ons steeds weer te zeggen dat de mens eenzaam staat (bv. „Eenzaam Avontuur”) waardoor hij een enorme spanning ervaart, teleurgesteld wordt en daardoor gekrenkt is in zijn verwachting en hoop.

Hierdoor ontwikkelt hij agressie tegen die dreigende machine-achtige maatschappij die als een wals over hem heengaat.

Maar hij kan het ook opgeven en apathisch worden.

Welnu, met deze noden heeft maatschappelijkwerk van thans te maken. De materiële noden hebben feitelijk afgedaan. De sociale voorzieningsregelingen met als sluitstuk de „Algemene Bijstandswet”, zorgen daarvoor (behoudens een enkel speciaal geval).

Het nieuwe braakliggende terrein voor het maatschappelijkwerk betreft nu echter *de mens die zijn relaties kwijt is*, die in relatienood verkeert.